

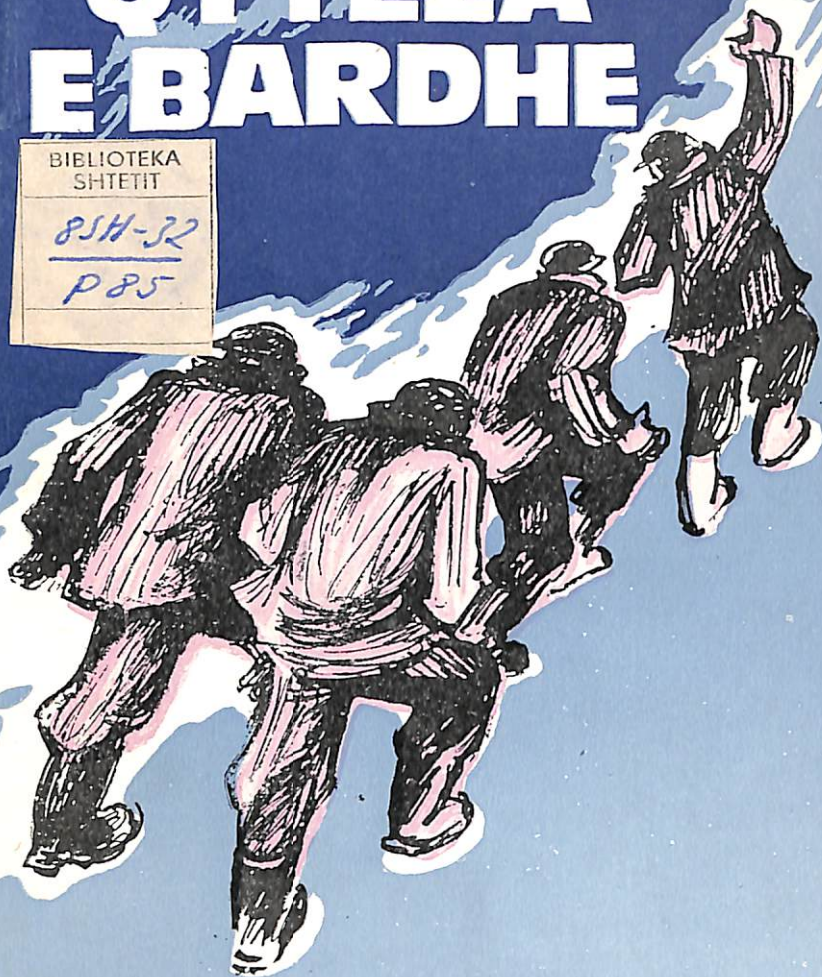
Idriz Ponnari

QYTEZA E BARDHE

BIBLIOTEKA
SHTETIT

854-32

P85

NOVELA E TREGIME

8511-32

1285

IDRIZ PONARI

QYTEZA E BARDHË

— *Novela e tregime* —

SHTËPIA BOTUESE «NAÏM FRASHËRI»

GURI I KRIPËS

Pashe Kola, një malësore e re nga Bregu i Drinit, me shtat të hedhur e sy të kaltër, me flokët pisë të zinj të fshehur nën shami, me faqet që i skuqnin si dy kokrra mollë, shihte delet që kullosnin dhe këndonte me shikimin tretur andej, midis maleve të larta e të thepisura, nga gjarpëron Drini. Rrjedha e lumit vende-vende ngushtohej aq shumë, sa Pashes ia merrte mendja se mund ta hidhte gurin matanë. Në ato ngushtica ujërat e shumta grumbulloheshin me valë të egërsuara e kryeneçe, përplaseshin pas shkëmbinjve e riktheheshin me zhurmë. Malet e larta e tepër të pjerrëta në të dyja anët i rrinë lumit mbi kokë Ujëvarat e panumërta të Drinit e rrëmbenin vajzën e re dhe pikërisht këtyre bukurive ajo po u këndonte, u këndonte atë këngën që e kishte thurur vetë.

Shtëpitë e bardha të fshatit dukeshin para syve të Pashes si copëra të atyre shkëmbinjve gjigantë, të shkëputura nga mali. Ato qëndronin të veçuara e larg njëra-tjetrës.

Tek ishte duke kënduar, Pashes iu bë sikur dëgjoi zëra. U çua në këmbë, po njerëz nuk pa, dhe ia mori përsëri këngës.

— Oj Pashe, — u dëgjua një zë që i thirri paksa larg, po shumë i qartë.

— O hoja, — u përgjigj dhe bëri më lart, se një tufë
lisash i kishin zënë rrugën.

Ishin shokët e shoqet e saj të fshatit.

— Apo vjen te Kantieri i Dritës, o Pashe?

(Kështu i thoshin kantierit të ndërtimit të hidrocentralit të Fierzës ata)

— Besa s'po di. Pse me ardhë, moj çika? — pyeti Pashja dhe priti të merrte përgjigje, po në vend të saj dëgjoji zërat e tyre tek bisedonin me njëra-tjetrën.

— Po ti a nuk din gja, a? — e pyeti një vajzë.

— Jo besa. Nuk di...

— Heu, — ia bëri një djalë. — Si bre, nuk ditke gja? Sot vijnë ata të «Mao Ce Dunit». Do të këndojnë, do të kërcëjnë për ne.

Kur i thanë «Vijnë ata të «Mao Ce Dunit», asaj iu kujtua Ndoci, iu kujtuan ato ditë të bukura kur ai, Ndoc Marash Geri ruante dhinë e kooperativës. Ata të dy këndonin kodrave. Ja, ai, Ndoci, i përgjigjej me këngë asaj Pashe Kolës. Kur iku Ndoci para dy vjetësh, ajo kishte kuptuar se pa atë, Ndoc Marash Gerin, malet i dukeshin të vetmuara. Dhe kishte ndier një mërzë të çuditshme e të panjohur për të.

Ndoc Marash Geri ishte bërë eskavatorist. Ai tani kishte një makinë të fuqishme që ngrinte traktorin, sikur të mos që traktor prej hekuri po karkalec prej fushe. Punonte në hidrocentral.

Kështu thoshin e ajo krenohej me Ndocin.

— Po fol, moj Pashe, se ne ty po të presim, — dëgjoji një zë pak si të shqetësuar.

Pashja mendoi me vete aty për aty:

Po tata ç'do të thotë? «Harbove edhe ti, oj Pashe, si çikat e tjera? Po a s'të vjen marre, oj Pashe?» — dhe me gjysmë zëri iu përgjigj shoqes që i pat thirrur:

— Nisuni, nisuni ju...

Dhe priti ç'do t'i thoshin.

Atje matanë tufës së lisave shoqet e shokët e saj diç bisedonin midis tyre, pastaj i thirrën prapë:

— Po ti hajde me ne, oj Pashe, mos e humb këtë rast!

— Jam me dele, oj çika, m'i ha ujku...

— Po pse, ne pa punë ishim, a? — tha dikush.

— Afroi delet tash, se kanë kullotë mjaft që në pikë të sabahut, — shtoi një tjetër.

— Nisuni, nisuni... Nisuni se ju za rrugës, — tha e menduar Pashja më në fund.

— Besa-besë?

— Besa-besë, — u përgjigj Pashja dhe qeshi.

— Mos u vono pra, — vazhdoi zëri, — se ata të «Mao Ce Dunit» nuk vijnë përditë te ne. Është rast i bukur, oj Pashe!

Pas këtij dialogu të rinjtë morën kurrizit të malit.

Pashja ra përsëri në mendime:

«Është rast i bukur!» — këto fjalë i kumbonin në vesh, ndërsa para sysh i shfaqej fytyra e zverdhur e tatës me ata sytë e vegjël e të inatosur. Mendime të shumta i vërshonin. Mori tufën e deleve përpara dhe i futi te delet e plakës Marë, duke iu afruar ngadalë e duke i thënë si qëndronte puna pa ia hequr sytë.

— Shko, të pastë nana, për ju asht kanga, — i tha plaka Marë.

Pashja e puthi në të dyja faqet dhe fluturoi.

* * *

Gjatë gjithë rrugës Pashja eci me drojtje se mos takonte papritur tatën, duke thënë me vete: «Ai të flet rëndë, të turpëron në sy të milletit, në sy të Ndocit».

Kur arriti në vendin ku do të jepej shfaqja e kur pa

gjithë ata njerëz, u step. Dyshoi se mos midis gjithë atyre njerëzve mund të ishte edhe tata. Sikur iu shfaqën dy sytë e tij që e bënë t'i ngrinte gjaku e t'i dridheshin gju-njët. Po mendimi se do të takonte Ndoc Marash Gerin e shtyu të ecte përpara.

Katër makina ishin takuar dy e dy, «shpinë për shpinë», dhe kishin krijuar një shesh të vogël të drunjte që përbënte skenën. Skenë e çuditshme!

«Paska fillue», — tha ajo me vete duke lëvizur më tej e në të njëjtën kohë pa e hequr vështrimin nga dy djem e një vajzë që këndonin e u binin veglave në skenë. Kërkoj me sy Ndoc Marash Gerin, po atë nuk e pa gjëkund. «Këndokan edhe çikat, — foli me vete. — Po sikur të këndoja unë para gjithë miletit?» — pyeti dhe fytyra e tatës i doli përpara tërë zemërim e kërcënuese.

Tre këngëtarët u larguan nga skena dhe fill pas tyre doli një djalosh shtathedhur me kaçurrela të zinj, që tha me zë të lartë e rrjedhshëm se kush do të këndonte. Pastaj në skenë doli një vajzë. Ajo këndonte bukur. Pashja e dëgjoi me vëmendje deri në fund këngën e saj. «Tata i kësaj çike nuk do të jetë si tata im...» — tha me vete dhe vazhdoi të duartrokiste akoma, kur të tjerët kishin heshtur.

Njerëzit kthyen sytë nga ajo.

Pashja uli kokën e turpëruar.

«Lashë nam!.. Ç'desha që erdha?» — tha me vete.

Djali me kaçurrela të zinj doli prapë në skenë:

— Ndoc Marash Geri...

Kaq dëgjoi ajo, se shpërthyen duartrokitjet. Të gjithë e njihnin atë, Ndoc Marash Gerin.

Pashja u tremb.

Nëpër trup i kaluan të rrëqethura. Ndjeu t'i vërshonte gjaku në kokë dhe tha me vete se kushedi sa shumë do të qe skuqur në fytyrë!

I hodhi sytë nga skena dhe pa Ndocin. Për çudi ai iu duk i madh. Ishte rritur. Ishte shëndoshur. Ishte veshur bukur. Iu kujtua ajo makina e tij e fuqishme që e peshonte traktorin si karkalec fushe. Ndoci mbante në dorë një çifteli të re, të bukur, por që dukej e vogël për krahët e tij të fuqishëm.

Ndoci ngriti kokën dhe duke buzëqeshur lehtë po vështronte nga spektatorët si të kërkonte të shihte ndonjë të njohur...

«Ja ku jam, o Ndoc Marash Geri, — deshi t'i thërriste Pashja që atje ku ishte. — Ti nuk e di se Pashe Kola sot ka ardhë pa lejë të tatës me ndigjue këngën tande. Unë e di çfarë kange do të këndosh ti, se ne shpeshherë kemi këndue bashkë pyjeve. Edhe çiftelisë sate ia njoh melodinë...»

Pushuan zhurmat. Ndihej vetëm buçitja e ujit të Dri-
nit nëpër gryka dhe tingujt e çiftelisë së Ndocit. Në qiell s'kishte asnjë re. Qielli dukej i kaltër, i bukur, i dashur...

— Merrja me zë, o Ndoc, se na plake — foli dikush.

Ndoci po e vononte këngën. Në fillim i binte çiftelisë, thujse kishte dëshirë të tregonte sa mirë i binte.

Dhe pse të mos e tregonte?

Pastaj zëri i tij i bukur jehoi papritur. Dikush duartrokiti, po një plak u ankua:

— Na lini të dëgjojmë këngën e në fund po rrahim shuplaka sa të doni!

Pashja pa plakun.

Edhe ajo kishte dëshirë ta dëgjonte atë këngë. E çudiste ajo këngë. Ajo qe gënjyer. Ajo, Pashe Kola, s'e dinte atë këngë.

«Ky Ndoci paska ndryshue».

*Sot s'po këndoj për valt' e lumit,
Po për ndërtuesit e «Mao Ce Dunit.»*

«Sa bukur!» — tha Pashja.

«Që kur s'jam pa me Ndocin? — pyeti ajo dhe një mendim ogurzi i erdhi në kokë. — A mos më ka harrue mue ai, Ndoc Marash Geri? Ai e ka harrue kangën që këndonim bashkë. Ai paska mësue një kangë të re!»

Duartrokitjet që shpërthyen atë çast e shkëputën nga mendimet. Ajo kujtoi se kënga kishte mbaruar, po Ndoci këndonte:

*I tha Enveri, Drinit: «Ndal».
E ne një mal rritëm me valë.*

Pashen e pushtoi një ndjenjë krenarie kur dëgjoi këto vargje dhe duartrokitjet që shpërthyen përsëri. Ajo priti të dëgjonte plakun që ankohej po ai po duartrokiste e po buzëqeshte i gëzuar gjithnjë e më shumë.

Ndoc Marash Geri lëvizte si t'ia komandonte zemra ata gishta dhe këndonte me sytë e ngulur mbi malet e larta që dukeshin sikur të qenë bërë një me qiellin e kaltër. Fytyra e tij shkëlqente nga gëzimi.

Pas pak turma e njerëzve filloi të lëvizte. Shfaqja mbaroi. Pashe Kolën e shqetësonte mendimi: mos e kishte harruar ai, Ndoc Marash Geri? A do ta takonte që të ndërronte me të dy fjalë?

Filloi të ecte edhe ajo. U afrua atje te makinat. Po kur pa sa shumë njerëz ishin, ajo u largua dhe hipi mbi një shkëmb veças atyre njerëzve.

Dielli që fshehur prapa maleve e në lugina ajri që freskuar. Buçitja e Drinit dëgjohej më shumë.

Priti, priti, Pashja, ashtu e malluar dhe më në fund tha me dëshpërim: «Më ka harrue». Dhe mori me vrap rrugën e kthimit nëpër udhën e vetmuar të pyllit.

Midis lisave të gjatë të pyllit gurgullon ai krua me ujë të kulluar, që të ndjell të shuash etjen në pikën e zhegut. Era e luleve dhe e barit të njomë kundërmonte. Zogjtë dëgjoheshin tek cicëronin të fshehur nën gjethet e pemëve. Poshtë, në Kantierin e Dritës, dëgjoheshin zhurmat e motorave të makinerive, buldozerëve... Bregut të Drinit nuk kishte qetësi.

Dhe Pashja ecte, ecte e nxituar përmes pyllit me ëndrrat e saj të vrara. Papritur dëgjoi një zë:

— A je, Pashe Kola?

Në fillim u tremb si ta kishte pickuar gjarpri, po kur hodhi sytë andej nga i pat ardhur zëri, thirri:

— A ti je, Ndoc, a? Si je? — dhe u skuq e tëra në fytyrë.

— E paske marrë me vrap, o Pashe!

— Ç'ka me ba,... i kam lanë delet vetëm, — tha ajo.

— Të pashë kur erdhe, Pashe.

Ajo uli sytë dhe u skuq më tepër.

— Pse s'erdhe të këndonim bashkë, o Pashe?

Ajo deshi ta qortonte rëndë: «Kur më pe, pse nuk më erdhe pranë, po më le si të mjerueme?!» — Pastaj iu përgjigj:

— Kësaj here erdha të ndigjoj. Atë kangë sot e mësova, Ndoc... — dhe qëndroi e menduar, sikur t'i thoshte: «Ti e di, o Ndoc, që mue nuk më len tata me këndue!»

Ndoci, sikur t'ia kishte kuptuar mendimin, i foli:

— Të merr Ndoci ty, o Pashe Kola.

—

— Po çfarë ke në këtë grusht, pash kryet?

Ai ia hapi duart që deri atëherë ia mbante të shtrënguara në të tijat.

— Kam gurin e kripës, — tha ajo duke qeshur.

Ndoci e mori në dorë atë gur kripe. Ishte si një topt h i qelqtë i lëmuar prej gjuhëve të deleve kur i ndillte Pashja shtigjeve të maleve. Ai gur i kujtoi shumë gjëra Ndocit...

— A ma fal mue, o Pashe, këtë gur?

Ajo e shikoi e habitur.

— Çka të duhet ty, o Ndoc, guri i kripës? Ti nuk ke ma tufën, po atë maqinën e madhe...

Ai qeshi.

— Për maqinën e due, o Pashe, për maqinën. Ajo maqinë asht zemra e Ndocit. Aty në kabinë do ta var këtë gur kripe. Apo s'kam vend edhe për një njeri aty në kabinën e maqinës sime! Po njeri s'kam gjetë, mbase guri i kripës do të ma gjejë...

Pashja vështronte kantierin, lumin, malet, e fytyra i digjej.

Drini ushtonte. Në kantier nuk kishte qetësi.